

Handläggare
Per-Daniel Liljegren

Mottagare
Näringsdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Remissen/Betänkandet SOU 2016:72 Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet

Sammanfattning

Region Västerbotten (RV)

- delar utredningens bedömning av entreprenörens viktiga roll för att möta samhällsomvandlingar för hållbar utveckling och behovet av goda ramvillkor för innovationer och företagande,
- vill framhålla att de globala trender som nu omformar världen i rask takt; globalisering, urbanisering, digitalisering och demografiska förändringar; är särskilt långt framskridna i Västerbottens län, vilket ger speciella villkor, förutsättningar och utmaningar men även möjligheter. Tyvärr så är det i huvudsak de stora städerna behov av förändringar som analyseras och ges förslag kring. En svaghet i betänkandet är avsaknaden om tydliga idéer och förslag för att stärka innovationskraft och entreprenörskap i hela landet. I stort sett alla goda exempel som ges i betänkandet är hämtade från de större städerna, och vi saknar skarpa förslag för hur den entreprenöriella drivkraften och innovationsförmågan i mellanstora städer, tätorter och landsbygd kan stärkas.
- ser positivt på den framträdande plats digitaliseringen får i utredningen och understryker att det behövs flera verktyg för att Sverige ska ligga i framkant i denna utveckling,
- delar bedömningen att den regionala nivån har en nyckelroll för innovationer och företagande, särskilt med hänsyn till många små kommuner i glesbygd men anser att främjandeinsatser på regional nivå behöver förtydligas.

Allmänna synpunkter

Detta yttrande avser endast del 1 av utredningen och lämnar i övrigt inga synpunkter på del 2. RV instämmer i bedömningar, analyser och förslag om inte annat nämns.

Bakgrund

Fyra megatrender omskapar nu världen i rask takt: *globalisering, urbanisering, digitalisering* och *demografiska förändringar* – en analys som ofta genomsyrar Region

Västerbottens arbete med regional utveckling. Det är därför naturligt att dela utredningens bedömningar av globala utmaningar men också nya möjligheter.

I själva verket ligger Västerbottens läns inland kanske 20–30 år *före* många delar av den postindustriella världen i dessa avseenden vilket lett till både större (demografiska och geografiska) utmaningar men också exempel på internationellt uppmärksammade innovationer. "Framtiden är redan här – den är bara lite ojämnt fördelad."¹

En grundläggande fråga som blir konsekvensen av dessa omvälvande förändringar är hur demokratiska välfärdsstater ska organisera samhällsservice – för *alla* invånare. (T.ex. krävs fler specialistfunktioner i glesbygd per capita än i urbana miljöer medan utbildningsnivån ofta är den omvända.) Säkerligen behövs innovationer för att möta dessa utmaningar, som utredningen påtalar men förslagen till lösningar beror i sin tur på ramfaktorer som enligt vår bedömning går utöver utredningens direktiv och möjligheter att analysera.

RV vill därför framhålla vikten av att också entreprenörskap och företagandets villkor ses i ett sådant större sammanhang. En brist i utredningen anser vi är avsaknaden av ett territoriellt perspektiv. Förutsättningarna, villkoren och behoven för ett stärkt entreprenörskap och innovationskraft ser olika ut i olika delar av Sverige, samtidigt som hela landet bidrar till Sveriges utveckling. De element av territoriella perspektiv som finns i delar av betänkandet är i stort sett storstadsperspektiv och riskerar att bidra till snäva och urbana "lösningar" som i värsta fall kan förstärka negativa effekter i olika delar av landet.

Nyligen överlämnades t.ex. den parlamentariska landsbygdskommitténs utredning SOU 2017:1, *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd*. För drygt ett år sedan presenterades också Långtidsutredningens bilaga 7, SOU 2015:101, *Demografins regionala utmaningar*. Det är uppenbart från både dessa utredningar och vår samlade erfarenhet att de flesta kommuner i vår region är mycket sårbara. Det visar på vikten av att förslagen i alla utredningar granskas kritiskt i ljuset av nationell likvärdighet – som i vissa fall kräver kompletterande kompensatoriska insatser som utredningen om entreprenörskap inte tar upp.

Särskilda synpunkter

Kapitel 1

- Det faller inte inom utredningen att problematisera **direktiven** men med anledningen Parlamentariska landsbygdskommitténs betänkande SOU 2017:1 synliggör behovet av särskild hänsyn till konsekvensanalyser för **Sveriges landsbygder**.
- Definitionen av **innovation** är smal och tar inte tillräcklig hänsyn till samhälleliga värden och effekter. Visserligen nämner utredningen att "ekonomiskt" värde också innefattar ett samhällsekonomiskt perspektiv men defi-

¹ William Gibson, 1948–

nitionen avviker ändå från mer gängse definitioner i t.ex. Nationalencyklopedin, vilket gör att samhällsinnovationer som betingar andra värden än ekonomiska riskerar att exkluderas (för den som enbart läser utredningens definition).

Kapitel 2

- Sidan 84: Vi behöver en legal infrastruktur för digitala tjänster – inte bara en digital infrastruktur. Utredningen nämner att den legala miljön för plattformoperatörer är oklar. RV anser det viktigt att lagstiftningen också fortsätter att moderniseras inom utbildning, för att möjliggöra fjärrundervisning i glesbygd.
- RV anser att betänkanudet i mycket högre grad bör analysera innovationskraften i olika typer av miljöer. Stort fokus ligger på täta miljöer, och då ofta i bemärkelsen storstadsområdena och inte de miljöer som finns i mellanstora städer, universitetsorter och i glesa miljöer. I Västerbotten finns internationellt uppmärksammade **miljöer och innovationer** som t.ex. virtuella hälsorum, telemedicin och fjärrbehandling. NUTS 2-området Övre Norrland (Norrbottnen och Västerbottens län) rankas av EU som en av de 36 mest innovativa regionerna i EU (Regional innovation scoreboard 2016), tillsammans med de svenska storstadsområdena. Hur Sverige har kunna skapa sådan **innovationskraft i relativt glesa miljöer** är av stort intresse inom EU och OECD, och borde också vara av intresse i Sverige.
- RV anser också att lånevillkor, skatteregler och kapitalförsörjning särskilt behöver ses över i ett glesbygdsperspektiv. (Jfr SOU 2017:1.)

Kapitel 3

- RV delar uppfattningen om att förbättra möjligheter till **en andra chans** och tillstyrker att staten ser till att förbättra informationen om företagsrekonstruktioner.
- RV tillstyrker även förslagen om att **Upphandlingsmyndigheten** tar fram material för handledning, både i detta kapitel och i övrigt (s. 312). Lagen om offentlig upphandling (LOU) ställer stora krav på kompetens och är en särskild utmaning för våra mindre kommuner, vilket i sin tur kan bli hämmande för både offentlig och privat sektor, innovationer och entreprenörskap.

Kapitel 4

- 4.2 RV anser att kriterierna för **prestationsbaserade ersättningssystem** behöver preciseras. Erfarenheter och forskning om t.ex. virtuella hälsorum visar på både uppskattade och kostnadseffektiva lösningar som sparar både tid, pengar och miljö samt minskar risker för trafikolyckor. Eftersom detta dock gäller helt olika budgetekonomiska delar finns inte tydliga incitament för att utveckla verksamheten vidare.

-
- 4.4.3 Utredningen nämner inget om det på nationell nivå aktivt pågående arbetet för att främja **kombinerat resande**, det vill säga mobilitet som tjänst. RV ser kombinerad mobilitet och de affärsmodeller som eventuellt kommer växa fram som bra exempel på cirkulär ekonomi, liksom låncykel-systemen som förlängning av kollektivtrafikens räckvidd. Utvecklingen av självkörande bilar går fort och Parlamentariska landsbygdskommittén slutbetänkande innehåller förslag om det.
 - 4.5 RV delar tilltron till att **cirkulär ekonomi** kan lösa många miljö- och klimatproblem, samtidigt som det utvecklas nya idéer, jobb och företag – men vill betona att förutsättningarna för cirkulär ekonomi skiljer sig åt mellan olika länder och mellan olika regioner inom länderna. Avfallsförbränning är t.ex. inte en cirkulär lösning men ändå att föredra framför deponering i vår del av världen.
 - För att utveckla entreprenörskap inom avfallsområdet är det viktigt att bygga in en äkta leverantör – kundrelation som ger incitament hos entreprenörer och företag att utveckla produkter som är attraktiva för konsumenter.

Kapitel 5

- 5.2.1 RV anser att formuleringen ”klarar inte skolan av att lösa sina problem” kan vara missvisande och leda till kontraproduktiva insatser. Bostadssegregation kan t.ex. ge ”problem för skolor” men är inte primärt ”skolans problem”. Vi har i vår region haft några av landets bästa skolresultat men situationen med lärarbrist i glesbygd, som en del av de globala megatrenderna innebär enorma utmaningar för skolor men kan inte lösas av ”skolan” ensam.
- 5.2.2 RV anser att analysen behöver utvecklas och underkastas kraven på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 § 3:e st skollagen) Slutsatsen på s. 200: ”som tyder på ett fortsatt behov av insatser för att öka intresse och kunskap om entreprenörskap och företagande bland unga” kan ge intrycket av att insatserna ska fortsätta på liknande sätt. Forskning av Lindster Norberg (2016)² visar dock att entreprenörskap är oproblematiserat i skolan – och vad värre är – inte tar upp de viktiga villkor som denna utredning behandlar i kap. 1 – att lära av misslyckande.
- 5.4.1 RV anser att **bibliometriskt index** är problematiskt och behöver utvecklas med hänsyn till forskning och utvärdering vid Högskolan i Borås inom området bibliometri.³

² Eva-Lena Lindster Norberg, ”Hur Ska Du Bli När Du Bli Stor? : en Studie I Svensk Gymnasieskola När Entreprenörskap I Skolan Är I Fokus,” 2016.

³ Gustaf Nelhans and Pieta Eklund, ”Resursfördelningsmodeller På bibliometrisk grund vid ett urval svenska lärosäten,” 2015.

-
- 5.6.2 RV ser positivt på att ett **samverkanskriterium** införs för lärosäten men att modellen behöver utvecklas. (Se ovan.)
 - 5.6.3 RV delar uppfattningen att **konsolidera forskningsfinansieringen** – endast om det inte blir på bekostnad av små innovativa projekt. (Vi har flera exempel på både forskning och innovationer som startat mycket blygsamt men idag blivit nationellt och internationellt uppmärksammade.)
 - 5.7. Övrigt. Som i alla övriga delar om utbildning vill RV påtala kraven på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. RV menar att denna del av utredningen med fördel kan formuleras som **vad** skolan och eleverna ska uppnå – men inte **hur**. Det finns tyvärr flera exempel på insatser som annars kan bli kontraproduktiva.⁴
 - 5.8.5 RV anser att **"Campus-baserade"** lösningar riskerar att ytterligare förstärka urbaniseringen och utarma glesbygden, och skulle hellre se en utredning av "distribuerade system" och "servicenav" enligt den modell som nu utvecklas vid Glesbygdsmedicinskt centrum i Storuman i internationell samverkan under namnet WISPA (Wellbeing Institute for Sparsely Populated Areas). Jfr Darwins universitet och Northern Ontario School of Medicine.

Kapitel 6

- RV anser utredningen behöver kompletteras med analyser hur villkoren för företagande och innovation kan förbättras i mindre täta miljöer. De utmaningar som finns utanför storstäderna behandlas ofta som korta konstateranden och följs inte upp av djupare analyser, exempelvis slutsatsen att tillgången på kapital är god, men att: *"I dag tycks unga företag och företag på landsbygden i Sverige uppleva att tillgången till krediter är ett större tillväxthinder än vad övriga företag gör"*
- 6.2.2. Riskkapital. RV anser att kravet på privat medfinansiering och avkastning riskerar att öka regionala obalanser och konsekvenserna behöver analyseras vidare. Om statliga riskkapitalinvesteringar måste matchas 50/50 med privat riskkapital, som är ojämnt fördelat inom landet, kan centraliserade fonder utan geografiska avgränsningar innebära att investeringarna letar sig till områden där det redan finns gott om privat riskkapital och mognare och mindre riskbenägna branscher, Vilket ofta innebär storstadsregionerna. En del av slutsatserna som dras kring inlandinnovation är delvis kopplade till detta, då det tagit tid att investera kapitalet på grund av bestämmelser för vilka branscher som fonden kunnat investera i samt kravet på matchning med privat kapital.

⁴ Att t.ex. införa programmering på bekostnad av slöjd eller fysisk aktivitet kan få motsatt effekt. Det finns t.ex. omfattande forskning om betydelsen av fysisk aktivitet och kondition för kognition och lärande. I Finland ingår t.ex. programmering i matematik och slöjd fr.o.m. hösten 2016 o.s.v.

- 6.8.2 s. 306: RV avstyrker förslaget med sammanhållande check-modell utan krav på ökad flexibilitet och möjlighet till återsökning eftersom det riskerar att minska företagens möjligheter att erhålla stöd för specifika tillväxtfrämjande insatser.
- 6.8.4 RV delar bedömningen att den regionala nivån har en nyckelroll för innovationer och företagande, särskilt med hänsyn till många små kommuner i glesbygd men anser att den regionala nivåns roll i det nationella systemet behöver tydliggöras, samt att regionerna ges mandat och verktyg att genomföra uppdraget. Det bör finnas likvärdighet i hela landet
- RV anser att en viktig del i detta är att ge ett tydligt ansvar och mandat till regionerna att leverera och följa upp de statliga initiativen. Mycket byråkrati och kostnader kopplade till att bygga nya centrala modeller kopplat till uppföljning av mål och resultat skulle kunna undvikas genom att knyta det samman med det arbete som redan görs kring statliga regionala projektmedel och regionalt tillväxtarbete. Kraven på resultat och att kunna redovisa detta på regional nivå kan, och bör, vara höga, men en ökad statlig detaljstyrning eller centralisering kommer inte att leda till bättre resultat på investerat kapital.
- Region Västerbotten delar uppfattningen att det i perioder lanseras flera olika statliga utlysningar av medel som delar ut små summor men med relativt höga administrationskostnader. Det är dock inte säkert att större och färre fonder på nationell nivå skulle bidra till större effektivitet. En större regional frihet, med tydliga krav på resultat och uppföljning, att designa checkar och andra typer av finansieringskällor skulle kunna spara administration och skapa bättre lokal och regional anpassning av insatser.

Kapitel 7

- RV anser att namnet "Sverige", i direktiven, innefattar hela landet och ställer krav på **konsekvensanalyser** för *olika delar* av landet med olika förutsättningar. Detta är särskilt tydliggjort i Parlamentariska landsbygdskommittén SOU 2017:1 men RV menar att även denna utredning om entreprenörskap tydligare kunde ha synliggjort villkoren för entreprenörskap i glesbygd – och kanske delvis kommit till andra slutsatser.

REGION VÄSTERBOTTEN

Erik Bergkvist
Regionråd